

נאמר של נייר

אהרון אפלפלד במיטבו ★ ח"כ חיים דרוקמן מכין
אינקוויזיציה ★ טוראינפש ברניר ★ איציק לאור שוב יורה
מילים ★ היום שבו יינצח אש"ף ★ 100 שנות סיפרות עברית בחוברת אחת

מקור

עשן

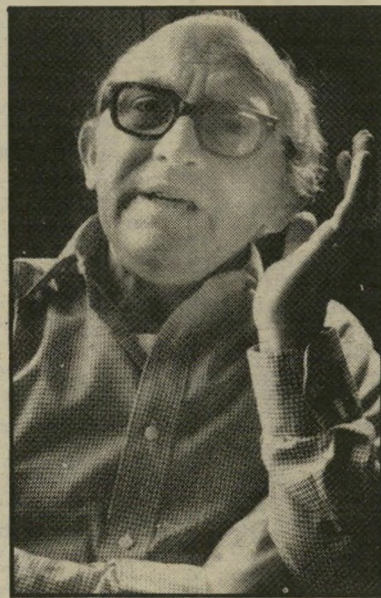
במדף הספרים של הסיפורת הישראלית המקורית נחשב סיפרו של הסופר אהרון אפלפלד עשן(*) אחד הספרים המוכרים ביותר. בימים אלה ראתה אור מהדורה שלישית של ספר זה, למען הדור שלא הכיר את אפלפלד במיטבו. איני מתרגש מיצירתו של אפלפלד מאז עשן, שראה אור בשנת 1962. יצירתו המאוחרת של אפלפלד, הן בבחינת חזרה מוסיקאלית, בהרכבים רומים ובצילילים לא שונים, לאותו עולם אימה שנחשף בעשן, תריסר הסיפורים בעשן חושפים עולם ומלואו של נער מלא תמיהות כאירופה המוכחדת, אירופה של מילחמת העולם השנייה. עולם המובא ביכולת תיאורית תמציתית, המעלה את הקורא לעמדות של ריגשה גבוהה. אפלפלד, בניגוד לשאגים, אינו נסחף אחרי המילים והמליצות, המאפיינים את ז'אנר הכתיבה של השואה. הוא מתאר עולם עשן זה בפיוטיות רגישה ומוזככת.

כבר בסיפור הפתיחה שלושה הוא מגבש שלוש דמויות, כמילחמת-קיום אכזרית ביער: הכול כבר היה מאחוריהם. ההתנסות, ההקרבה, ובסופו - ההימלטות המוצלחת... השלושה משחרים לטרף. הם תוקפים שני גוים כגרוניים, כפרק נוסף במילחמת-הקיום שלהם. הסיפור פיצויים פורש את עולמם של גברת טראוב, דוקטור סרוב, ועולמם של מקבלי הפיצויים מגרמניה אחר מילחמת-העולם. עולמו המישפטי

(*) אהרון אפלפלד: עשן; הוצאת עכשיו; 203 עמודים (כריכה רכה).

של המישפטן מול שק וזכרונותיה של הניצולה, ברחביה, שכונת הייקים הירושלמית. אפלפלד חושף עולם דימומים השוכן בין הזכרונות ובין מציאות חומרית.

באביב קר שב אפלפלד למאפיין של מרבית סיפוריו, המתרחש ברגע תום המלחמה: באיחור של שבועים ימים נודע לנו על סיום המלחמה...

סופר אפלפלד
בשק הזכרונות והחזרה המוסיקלית

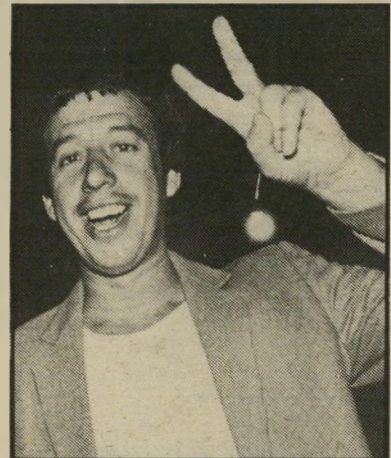
תרגום

המישפחה של אחמד

זה החל כשיגרה משונה. שבתות 1984 נמשכו, מתלקחות ומתפשטות. מיפעלים נסגרו. הממשלה הוסיפה להמציא לאיגודי הפועלים הערביים מיניויותורים מנוסחים להפליא, כדי להעלים הגבלות כרזמניות, והפועלים הערביים הנוגעים בדבר התהלכו רעבים, נועמים וכטלים מעבודה.

מהומות, הצעות, השתלטות על מישרדי חברות בינלאומיות, הטמנת פצצות כבנייני ציבור - הצנזורה על אמצעי-התיקשות הפכה את השמועות מפה לאוזן למקור המידע היחיד על מצב ההתקוממות הכרזי ששרר ברחבי המדינה.

מקץ שבועות של מהומות בגדה, הרחק מן העין, נבלם המיצער לירושלים של 50 אלף

משורר לאור

בפקודת הצבא וההיסטוריה היהודית

רבים (יש מחלוקת באשר לאומדנים) על גבול המשולש, במחיר של קורבנות אחרים, שחורים ולבנים. הבנקים הכריזו על השבתת פעילות לתקופה בלתי-מוגבלת.

אחמד, העוזר ששימש בכיתם, הפך בחיור ההשגחה, שכידיו הופקרו חייהם. בעור טילים המתבייתים על חוס פגעו במטוסי בואינג המלאים ונמלטים, שניסו להמריא מנמל-התעופה בן-גוריון. נטל אחמד את בני מישפחת ישראל אלי בריככם אל כפרו, והסתירם באחת מהחושות שבשולי הכפר.

סיפור ברזי ומחיר זה עלה במחשבתו, לאורך כל הקריאה ברומן הנודר של המחברת הדרום-אפריקאית נאדין גורדימר המישפחה של יולי (*), שעלילתו הבידיונית, אך המאוד אנושית ואמינה, מתחרשת בשיאה של התקרר ממות שחורים המוגית בערי דרום-אפריקה.

מיהואנסבורג הבלוערת נמלט ארריכל לבן עם אשתו וילדיו. בעזרת משרתם השחור והנאמן יולי הם מוצאים מקלט בכפר אפריקאי מבודד. יותר מ-15 שנה היה יולי תלוי בארנוני הלבנים. כעת מתהפכות היוצרות והוא הופך מארח ומצילים של ארנוני לשעבר. עם התמוטטות מיסגרת הארנות הלבנה משתנים דפוסי חייהם של הלבנים. מופר האיוון המודרני בין הזכר הלבן ובין רעייתו וילדיו. המישפחה של יולי הוא חוויה סיפרותית מהממת, עם השלכות ישראליות מחרידות, בנוסח המבוא לרשימה זו.

(*) נדין גורדימר - המישפחה של יולי; עברית: ליאורה הרציג; הוצאת כתר; 131 עמודים; (כריכה רכה).

הפעם נחלצות דמויותיו מתוך הבונקר, והיניצולים יוצאים למסע החוק שלהם. מסע בעולם המיורח-אירופי שבו חוסלה היהדות, עולם מפורר, עולם שעליו אומרת צייטל: אינני מבקשת יותר, אלא שנהיה שוב כולנו ביחד. כמו בימי הבונקר ור יצחק וברל נמצאים עימנו. ומזכנה אני אז ללכת מסוף העולם ועד סופו.

בסיפור ברטה מוצגת אחת החוויות האפלי-פלריות כחשיפה הגבוהה ביותר של מיון אותם שיברייזכרונות מעולם שאיננו עוד. זהו עולם של ברטה ומכס, וכל אלה שאינם עוד. עולם של ספק-מציאות ספק-הווייה, עולם של אנשים הניזונים מזיכרונותיהם. כך גם כלאן וכניסיון רציני.

בסיפור הכותרת עשן נחשף האני מאמין של אהרון אפלפלד - אני מאמין, שהוא ידיוכרון לעולם אכזר שנמוג בעשן. העולם המטמטם שבא בעיקבות השכול, עולם של אכילה וגרגרות, שהוא הניגוד לרעב ולמחסור של ימי השכול והאכרון.

סיפוריו הראשונים של אהרון אפלפלד הינם מיקשה יצירתית של סופר בוגר, שחווה את המועקה של עולם שנמוג, את שריריו של עולם זה הוא מלקט מתוך תהום-הנשייה של הזיכרונות ומעניק להם גיבוש סיפורי. עם זאת, כאן המקום להזכיר, שעבורי מיצה אפלפלד את נושא הכתיבה הזה כבר בקובץ עשן, וכל עיון בכתיבו האחרים והרבים, ביותר מ-20 השנה שחלפו מאז עשן, מותירים כפי את טעמו של עשן - שהיה התפרצותו של אפלפלד לטרקליני הסיפרות העברית.

עשן מומלץ לקורא כדומנו, כמייצג המעולה ביותר של כתיבת אהרון אפלפלד, שזכה רק אשתקד בפרס ישראל לספרות. ספר מומלץ ביותר.

שיר מצלם מצב עגום

שירה

כתב-העת פיוט, המשגר למגזרי דף-שיר אחת לשבועי). מאור שמיספר מגזרי פיוט קטן עדיין, אין השירים המתפרסמים בו מגיעים לקהל גדול, והכל נמומלץ לאוהבי השירה העברית לתתם מינוי על פיוט, למרות שלא תמיד עולה איכות השירים השבועיים לרמת איכות-הצמרת של השירה הישראלית העכשווית). רצ"ב השיר דוקומנט של המשורר יצחק לאור, שיר - מצלם מצב אמיתי, העשוי לעודד את המתם של חברי הכנסת גלורצ'הססה דרוקמן (ראה: החוויה הישראלית).

(*) פיוט תשמ"ד; הוצאת איכות; שדרות בר-מישן 37, ירושלים.

אחת מהאיוולות המצויות של התרבות הישראלית העכשווית זו תוכנית-הרדיו של קול ישראל - מילים מצלמות מצב. במשך כל שנות קיומה של תוכנית זו לא נאמרה בה מילה אחת שצילמה מצב. מרבית המלל נוסף לשומן שנאמר בתוכנית זו, רומה כאילו סתם את גולל תרבות הרדיו על אוזני מאזיניו, שציפו לאותו צילום-מצב מובטח, שלא נשמע על גלי-האתר שלו. הפתיחה הממושכת הזו באה כגלל שיר, שלעולם לא יושמע בתוכנית מילים מצלמות מצב: שיר שמצלם את מצבה העכשווי של ישראל. שנת תשמ"ד. השיר, שחיבר המשורר יצחק לאור, ראה-אור באחד מדפי-השיר של

דוקומנט

יצחק לאור

באחד הלילות שהרדיו דח בעברית קרונית על פגרום יהודים מכים ערבים ואני כמו ילד חולם חפיתי לקרין שיפרוז בצוחות עזרה אחים, שיועק, העיריה בוערת ואתם סופקים פנים והתהפכות על הפדיו-המקמט התאמצתי לחשוב על ערבי אחד לזכור אותו מבעי לשבתה, לאכניו של כבר האחים הפולוניארי הגדול וזכרתי את עזי (שם פדיו, את שמו האמתי לא ידעתי) ככנדים לבנים חסר גיל. התיל הציוני שמחננו לכסחוננו וגם לזכר השואה הקריר בינו לבין המטרוסוקיה ושתדיו הענקיות המכנים שיער וקר יום בא עם שרים מכותתי, אמר ואנתיסאר (שמות מדויים) וגם זה הציצו בנגתו שגדרה בכנסת הצבא וההיסטוריה היהודית. כד השני ישרה הארמה מיניויות וענקיותיו הענקיות גדלו כמו היו ככר מנוע אחר ואיש אוניברסיטה ושב ורשם את השני הצמיחה בעור אנתו שרים את שירת העבודה העברית הנקיה בסופו של דבר קדם כל מערכיות ולעלי מצאנו מקורו הומאני כואה לתנועת העבודה: מפנה העצרות נכנע לדרישות חילי הנחיל הפולוניארי לקפה הם גם בשבת כפמר וערו היוו מופיע מן המדבר מניח את בנותיו מחוץ לדבר באלו היו רובים כפנים שיוצמחו נכס המפכה מרדכי איש בשביל קפה השבת שלנו ממחר לטפל בענקיותיו הקטנות שיאדמו וחזר אר החונות, אר אמר ואל אנתיסאר.